Oikeusministeriö

2.10.2017

Oikeusministeriön vastaus valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston lisätietopyyntöön:

Maastapoistamisen valvontaa koskeva resurssitarve

Suomea velvoittava, 6.10.2016 voimaan astunut Frontex-asetus edellyttää, että kaikissa Frontexin (Euroopan raja- ja merivartiovirasto) yhteisissä maahanmuuttajien pakkopalautusoperaatioissa on jäsenvaltioista saatavilla koulutettuja valvojia. Riippumattoman valvojan osallistuminen on edellytyksenä Frontex-rahoitukselle ja sen lisäksi osallistuminen voi myös muuten helpottaa erityisesti vaikeiden palautustilanteiden onnistumista eri osapuolten kannalta. Tällä hetkellä suuri osa Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista on kielteistä Maahanmuuttoviraston päätöstä seuraavassa muutoksenhakuprosessissa. Maastapoistamisten määrän voi siten ennakoida nousevan erityisen suureksi vuosien 2018 ja 2019 aikana, kun hallintotuomioistuimet ovat käsitelleet valitukset. Maastapoistamismenettelyjen sujuvuuden varmistaminen on kansallinen intressi.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulla on direktiivistä (2008/115/EY) johtuva lakisääteinen velvollisuus valvoa ulkomaalaisten maasta poistamista. Tämän ns. palauttamisdirektiivin perusteella ulkomaalaislaissa yhdenvertaisuusvaltuutetulle säädetty tehtävä tuli voimaan vuoden 2014 alussa, mistä lähtien sitä on hoidettu EU-hankerahoituksen turvin. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistossa kaksi henkilöä kehittävät Euroopan Unionin sisäasioiden AMIF-projektirahoituksen turvin palauttamisdirektiivin edellyttämää tehokasta valvontaa. Samalla he ovat toteuttaneet myös käytännön valvontatoimia, mutta hyväksytty projekti- ja rahoitussuunnitelma kattaa osallistumisen vain pieneen osaan palautuksista. Projektirahoitus päättyy 30.6.2018. Rahoituksen määräaikaisuus estää toiminnan täysipainoisen hoitamisen. Myös eduskunnan hallintovaliokunta on lausunnoissaan (HaVL 13/2015 vp, HaVL 14/2015 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että valvontatehtävä on vakituinen eikä sitä voi hoitaa hankerahoitusmallilla.

Tällä hetkellä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistolle on TAE 2018:ssa varattu 100 000 euroa (1 htv) maastapoistamisen täytäntöönpanon valvontaan. Tämän lisäksi valtuutetulla on käytössä 1 htv:n verran kesäkuun lopussa päättyvää EU-rahoitusta. Toimisto on ehdottanut näiden lisäksi 300 000 euron lisärahoitusta (3 htv).

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuoden 2018 htv-esitys on ollut 5 htv, joista yksi EU –kehittämishankkeen rahoituksella. Tällä perusteella vuoden 2018 lisämäärärahatarve olisi 300 000 euroa jo talousarvioesitykseen sisältyvän 100 000 € lisäksi. Määrärahatarpeessa tulee huomioida, että määräraha sisältää henkilökustannusten lisäksi pienen matkamäärärahan, jolla voidaan kattaa reittilennoilla tapahtuvista palautuksista aiheutuvia kustannuksia.

Palautusten määrä on vuonna 2017 kasvanut voimakkaasti ja lisäksi poliisi on antanut uuden sisäisen ohjeistuksen, että haastaviin palautuksiin (nykyisin yhä useammin) tulisi pyytää valvoja mukaan. Koska yli 11 000 turvapaikanhakijaa odottaa vielä päätöstä turvapaikastaan, ei 5 htv:n määrää voida pitää ylimitoitettuna. On perusteltua, että yhdenvertaisuusvaltuutetulle annettavat maastapoistamisen valvonnan resurssit ovat sekä riittäviä että pitkäaikaisia, koska vain siten tehtävään pystytään rekrytoimaan pätevää henkilöstä tähän pitkäjänteistä koulutusta edellyttävään tehtävään. Lisäksi tässä tapauksessa 100 000 euroa / htv on vähimmäismäärä, koska kokonaiskustannuksiin on merkittäviksi muodostuvien matkustuskulujen lisäksi laskettava esim. tietotekniikka ja muut välilliset henkilökulut kuten vuokrat.